

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ

АВТОР ТА ЙОГО ПРАВО: РОЗДУМИ ПРО ОДНЕ ДРУКОВАНЕ ВИДАННЯ, ПРИСВЯЧЕНЕ ХОТИНСЬКІЙ ВІЙНИ 1621 р.

«Автору належать такі особисті (немайнові) права:

- 1) вимагати визнання свого авторства, згадування його імені у зв'язку з використанням твору, якщо це практично можливо;
- 2) забороняти згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом;
- 3) вибирати псевдонім (вигадане ім'я) у зв'язку з використанням твору;
- 4) протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора;
- 5) на обнародування твору».

(закон України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 11 липня 2001 року №2627-III, розд. II, ст. 13)

Останніми роками в Україні спостерігається зростання інтересу до Хотинської війни 1621 р. Промовистим підтвердженням цього є проведення не лише наукових конференцій, а й фестивалів історичних реконструкторів, присвячених Хотинській битві 1621 р. (І Міжнародний військово-історичний фестиваль «Хотинська твердь» відбувся 19 вересня 2009 р.). 6 грудня 2010 р. Президент України видав указ «Про відзначення 390-ї річниці перемоги у Хотинській битві». Здавалося б, усе це мало надихнути істориків на написання низки ґрунтовних праць на зазначену тематику. Однак досі не помічено зростання кількості таких публікацій. Причини цього цілком очевидні. Адже успіх у дослідженні проблематики Хотинської війни 1621 р. залежить не від кампанійщини і великих сум коштів, засмоктаних помпезними ювілейними заходами, а від високого професіоналізму дослідника та скрупульозного вивчення і переосмислення ним історичних джерел. Оскільки ця важка інтелектуальна праця не обіцяє швидкого результату, то в наш прагматичний час зайнятися нею зголошується небагато охочих.

Хоч би там як, а 2011 р. у Києві побачило світ справді оригінальне дослідження, присвячене Хотинській війні 1621 р. Ідеться про книгу видавництва «Балтія-Друк» «Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу». На нашу думку, вона вигідно вирізняється на тлі традиційного українського книговидання за новизною опрацювання теми Хотинської війни, а також своєю особливою стилістикою, якісною поліграфією, вишуканим художнім оформленням та оригінальними ілюстраціями (співробітники видавництва, серед іншого, провели аерофотозйомку поля Хотинської битви за допомогою гелікоптера, щоправда не справжнього, а радіокерованої моделі).

У цій праці, щедре фінансування якої з коштів державного бюджету України за програмою «Українська книга» спричинило жовчні коментарі деяких невдоволених осіб, у доволі специфічний спосіб названо авторів, що не дає можливості одразу зрозуміти,

хто ж насправді її написав. Окрім того, авторські права осіб, які підготували тексти, не в усьому дотримано і належно застережено. Не дивно, що і в новому виданні книги, яке здійснило литовське видавництво «Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras» (побачила світ 2011 р. у Вільнюсі), не обійшлося без порушень авторських прав. Усе це спонукало нас ретельніше дослідити, хто є авторами зазначеної праці, який їх особистий внесок в її написання, а також у чому саме ми вбачаємо порушення видавцями прав авторів. Уважаємо, що такий тематичний зріз щонайменше дасть поживу для роздумів дослідникам сучасного стану книговидання.

Насамперед розглянемо структуру книги «Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу», що заявлена як науково-популярне видання. Отже, вона має передмову і складається з двох частин (у першій п'ять розділів, у другій – два, усі розділи поділено на «ліхтарики»), післямови, бібліографії та покажчиків. Книга добре ілюстрована, після кожного розділу вміщено тематичні ілюстративні кольорові вклейки. У ній подано реконструкцію поля Хотинської битви, зроблену на основі дослідження П.Саса (с.82–83), а також картосхему цього автора «Хотинська війна 1621 року. Бойові позиції військ супротивників до середини вересня 1621 р.» (с.87). У бібліографії наведено низку архівних фондів та чималий список опублікованих джерел і спеціальної літератури (докладніше про це йтиметься нижче).

Як можемо переконатися, структура книги (як і її зміст) однозначно відповідає жанру авторських монографій. Щоправда, якісні кольорові ілюстрації, суперобкладинка та великий формат цього видання так зацікавили деяких рецензентів, що вони сприйняли його як «книгу-альбом». Цю думку висловив Сергій Махун у газетній замітці з хронологічно дискусійним заголовком «Хотинська війна 1620–1621 років: «пам'ятати про всіх»». Примітно, що цей автор поділився з читачами своєю вигадкою про те, що одному з «альбомних» авторів, П.Сасу, у процесі дослідження проблематики Хотинської війни вдалося, мовляв, заручитися допомогою якихось «своїх студентів» («один з авторів альбому, Петро Сас, разом зі своїми студентами їздив до Хотина, де займався реконструкцією ставок головнокомандувачів»)¹.

Складається враження, що й видавці «Балтія-Друк» у певному сенсі також сприймають свою книгу як альбом (нагадаємо значення цього терміна: «**Альбом** [*< франц. album < лат. Album – біла табличка, на якій писали чорнилом*] – 1) книга чи зошит у палітурці для запису віршів або малюнків чи фотографій; 2) книжкове видання з поліграфічним відтворенням картин, малюнків, креслень, фотографій тощо та з коротким пояснювальним текстом»)². Ідеться про те, що вони не завдали собі клопоту, аби зазначити авторів на титульному аркуші. Натомість ці видавці скромно обмежилися відтворенням логотипу видавництва «Балтія-Друк», прикрасивши його міжнародним символом авторського права.

Уперше про авторів можемо прочитати на звороті титульного аркуша:

«Сас, Петро

Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу / Петро Сас, Генуте Кіркене, Альфредас Бумблаускас. – К.: Балтія-Друк, 2011. – 216 с.: іл. – Авт. зазнач. на звороті тит. арк.»

Як бачимо, у цьому бібліографічному описі фігурують три прізвища – П.Саса, Г.Кіркене та А.Бумблаускаса (перше з них згадано двічі). Однак ознайомлення з цими прізвищами не означає, що перед нами повний перелік авторів книги, адже у цьому

¹ Махун С. Хотинська війна 1620–1621 років: «пам'ятати про всіх» // Дзеркало тижня: Україна. – 2011. – 29 грудня. – №48.

² Пустовіт Л.О., Скопенко О.І., Сютя Г.М., Цимбалюк Т.В. Словник іншомовних слів. – К., 2000. – С.58.

бібліографічному описі є вказівка на те, що авторів зазначено на звороті титульного аркуша. Справді, угорі цього аркуша можемо довідатися про авторів книги:

«Автори: доктор історичних наук **Петро САС** (Україна), доктор історичних наук **Генуте КІРКЕНЕ** (Литва). Післямова: доктор історичних наук, професор **Альфредас БУМБЛАУСКАС** (Литва)».

Отже, якщо з бібліографічного опису комусь і могло видатися, що автором «Хотинської битви 1621 – битви за Центральну Європу» є лише П.Сас, або ж три автори: П.Сас, Г.Кіркене та А.Бумблаускас, то зі зробленого у цьому описі уточнення, яке відсилає до переліку авторів на звороті титульного аркуша, однозначно впливає, що книгу написали П.Сас та Г.Кіркене. Тим часом А.Бумблаускаса трактовано лише як автора післямови. Зауважимо, що всі ці три особи рівні у своїй авторській безправності: у книзі «Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу» годі шукати біля їхніх прізвищ міжнародного символу авторського права, оскільки видавці «мудро» присвоїли його лише видавництву «Балтія-Друк».

Який внесок кожного з авторів у написання цієї книги, чи, можливо, вони підготували її спільно, працюючи за методом Кукуриніксів, відомих художників далекого соціалістичного минулого? Відповідь на це запитання ми не дістанемо у видавців «Балтія-Друк», які, отже, подали титул книги без зазначення її авторів, а також навели вельми суперечливий і каламутний бібліографічний опис.

Утім, потрібну нам конкретику щодо авторства текстів завбачливо зроблено в «Передмові» до всієї книги П.Саса: «Першу частину книжки, а також розділ I частини другої написав П.М.Сас. Автором розділу II частини другої є литовська дослідниця Г.Кіркене». Щодо першої частини праці у цій «Передмові» зазначено і таке: «Читачі, котрі поглиблено цікавляться історичними джерелами [...], а також нюансами того, як автор вибудовував свої судження та аргументи, можуть невдовзі ознайомитися з повною версією наукової монографії про Хотинську війну: Сас П.М. Хотинська війна 1621 р. (у друці)» (с.6). Зауважимо, що ця монографія вже побачила світ³.

Отже, можемо зробити однозначний висновок, що текст про Хотинську війну 1621 р. цілком написав П.Сас. Цей текст уміщує передмову до частини першої книги, що має назву «Війна» (с.7), а також такі розділи: I. Цепорська битва 1620 року; II. Армії противників у Хотинській війні; III. Війна на Чорному морі проти турків 1621 року; IV. Просування сил Османа II до кордонів Речі Посполитої і поле Хотинської битви; V. Хотинська битва: фронтіві реалії та будні» (с.8–136).

Передмову до другої частини книги, що має назву «Полководці» (с.137), і розділ I цієї частини «Петро Конашевич-Сагайдачний – гетьман Війська Запорозького» також написав П.Сас (с.138–176). До слова, у «Передмові» до всієї книги щодо цього зазначено: «Ширше про джерела та дослідницький інструментарій вивчення цієї історичної постаті можна дізнатися із таких праць: Сас П.М. Петро Конашевич-Сагайдачний: молоді роки. – К., 2006; Сас П.М. Чесний рицар Петро Конашевич-Сагайдачний (у друці)».

У «Бібліографії» чітко вирізнено джерела та літературу до частини першої, а також частини другої розділу I. Тобто, автором цих матеріалів (с.212–215), що охоплюють низку фондів архівних установ Польщі, Росії, України, Франції, а також близько 200 назв опублікованих джерел і спеціальної літератури, є П.Сас.

Останній розділ другої частини книги, який озаглавлено «Ян Кароль Ходкевич – головкомандувач польсько-литовського війська» (с.177–208), написала Г.Кіркене. Їй належить бібліографічний список до частини другої розділу II, що охоплює 8 назв (1 опубліковане джерело та 7 спеціальних праць) (с.215).

Автором «Післямови» (с.209–211) є А.Бумблаускас. Щодо неї потрібно зробити деякі пояснення, оскільки, по-перше, на відміну від основних текстів книги, «Післямову»

³ Сас П.М. Хотинська війна 1621 року. – К., 2011.

написано у жанрі есе, по-друге – вона концептуально не пов'язана зі спостереженнями та висновками щодо Хотинської війни 1621 р., зробленими в першій частині книги, по-третє – поява цього тексту порушила початковий творчий задум твору «Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу».

На нашу думку, без фахового підбиття автором загальних підсумків свого дослідження будь-яка ґрунтовна історична книга не може бути концептуально цілісною та завершеною. Тож згідно з укладеною з видавництвом «Балтія-Друк» авторською угодою такі загальні висновки написав у «Післямові» П.Сас. Видавці «Балтії-Друк», які претендували на фінансування свого книговидавничого проекту за програмою «Українська книга», офіційно повідомили Державний комітет телебачення та радіомовлення України про те, що авторами «Хотинської битви 1621 – битви за Центральну Європу» є два автори – П.Сас та Г.Кіркене (про це довідуємося з бюлетеня «Вісник державних закупівель» від 6 червня 2011 р., №67 (оголошення №081581))⁴.

Пізніше, уже на стадії верстки книги, видавці «Балтії-Друк» без зайвих церемоній і пояснень вилучили «Післямову» П.Саса, замінивши її текстом А.Бумблаускаса, тобто автора, який не фігурує в авторській угоді щодо написання книги «Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу». Оскільки така самодіяльність не залишилася непоміченою, то ці видавці змушені були ввести «Післямову» П.Саса до книги «Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу». Щоправда, вони вмістили цей текст під іншою назвою, а саме – «Загальні висновки» (с.126–128). Водночас, щоб знайти місце у зверстаному тексті книги для «Післямови» новознайденого автора, А.Бумблаускаса, видавцям «Балтії-Друк» довелося зменшити розмір шрифту всього видання.

Можемо припустити, що громіздке визначення авторів, яким вирізняється книга «Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу», а також та обставина, що їхні права не застережено міжнародним символом авторського права, стало однією з причин доволі вільного тлумачення питань щодо авторства цієї книги видавцями «Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras», які 2011 р. перевидали її литовською мовою.

Як і в українському, у литовському виданні на титульному аркуші подано лише назву книги: «1621 m. Chotyno mūšis – mūšis dėl Vidurio Europos», без зазначення її авторів. На звороті цього аркуша читаємо прізвища авторів: «ist. m. dr. **Petro SAS** (Ukraina), ist. m. dr. **Genutė KIRKIENĖ** (Lietuva), ist. m. dr., prof. **Alfredas BUMBLAUSKAS** (Lietuva)», а також перекладачів: «Vasil KAPKAN ir Halina KULINIČ».

Отже, неважко переконатися, що в другому, литовському, виданні авторами книги названо П.Саса, Г.Кіркене та А.Бумблаускаса, тоді як у першому, українському, – останній не є автором книги, а лише «Післямови».

У литовському виданні книги примітним є перелік осіб та організацій, за якими визнано авторське право:

- © Alfredas Bumblauskas, 2011
- © Genutė Kirkienė, 2011
- © Vasil Kapkan, vertimas, 2011
- © Halina Kulinič, vertimas, 2011
- © Baltia-Druk, 2011
- © Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2011

Як бачимо, честю мати авторське право наділено двох перекладачів, два видавництва, а також двох авторів книги «1621 m. Chotyno mūšis – mūšis dėl Vidurio Europos» – А.Бумблаускаса та Г.Кіркене. Тим часом такого права не має П.Сас, який написав лівому частку текстів книги, у тому числі базовий – про Хотинську війну 1621 р. Чим спричинена така «поразка у правах» (нагадаємо, що цей вислів був популярним

⁴ [Електронний ресурс]: <http://tender4u.com.ua/тендери/175653/>

у радянській політичній лексиці 1930-х рр.), сказати важко. Щоправда, формально П.Саса вважають таким, що причетний до написання зазначеної книги. Принаймні на останньому аркуші є бібліографічний опис, в якому згадано прізвище «П.Сас» як окремо, так і в компанії з двома іншими авторами:

«Sas, Petro

Chotyno mūšis 1621 – mūšis dėl Vidurio Europos / [Petro Sas. Genutė Kirkienė, Alfredas Bumblauskas; iš ukrainų kalbos vertė Vasil Kapkan, Halina Kulinič]. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2011. – 224 p.: iliustr. Aut. nurodyti antr. lapo kt. pusėje. – Bibliogr.: p. 214–216. – Asmenvardžių ir vietovardžių r-klės: p.217–223. ISBN 978-5-420-01700-5».

Той факт, що видавці «Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras» не застерегли за П.Сасом авторське право, вони, напевно, сприйняли для себе як увімкнуте зелене світло у справі руйнування цілісної структури книги. Тож без будь-якого погодження з цим автором вони вмістили в його текст розділ, написаний Г.Кіркене: якщо в українському виданні це був розділ II частини II, то в литовському він став розділом I. Вочевидь такий крок видавців не є невинними пустощами, оскільки суперечить авторській концепції П.Саса та порушує творчий задум і цілісність його текстів. До того ж після такої перестановки розділів завуальовується авторство вступу до частини другої («Полководці»), що написаний П.Сасом. Відтак цей вступ сприймається як такий, що міг бути написаний Г.Кіркене. Та обставина, що видавці «Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras» так вільно перекроюють структуру книги, перетворюючи її чи не на збірник розрізнених, кон'юнктурно скомпонованих текстів, змушує замислитися, чи є гарантія того, що в майбутньому вони не введуть до книги нових авторів? Схоже, що такої гарантії, на жаль, немає.

Упадає в очі ще одна структурна маніпуляція, до якої вдалися видавці із «Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras». Отже, вони взяли 8 бібліографічних назв, які в українському виданні подала Г.Кіркене, і об'єднали їх із сотнями назв архівних та опублікованих джерел, а також спеціальної літератури, які навів П.Сас. Тож у книзі «Chotyno mūšis 1621 – mūšis dėl Vidurio Europos» чимала бібліографія, зібрана позбавленим авторського права П.Сасом, стала своєрідним спільним надбанням (напевно, тих осіб, які у цьому випадку можуть похвалитися авторським правом).

Видавці «Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras» мали можливість пояснити свої доволі дивні видавничі принципи в передмові до другого видання книги «Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу». Однак цього вони не зробили. Натомість довірили цю передмову «повноправним» авторам – Г.Кіркене та А.Бумблаускасу (с.7).

На нашу думку, вибіркового підходу видавців до дотримання прав авторів не є конструктивним. Окрім іншого, він спричинює у читачів викривлене уявлення про те, хто насправді написав книгу, яким був її творчий задум, а також індивідуальний внесок кожного з авторів. Не дивно, що в інтернеті щодо авторства книги «Chotyno mūšis 1621 – mūšis dėl Vidurio Europos» трапляються різні версії. Приміром, в одному випадку читаємо, що її авторами є Alfredas Bumblauskas, Genutė Kirkienė, Petro Sas⁵, хоча в бібліографічному описі зазначеної книги цих осіб перелічено у зворотному порядку. В іншому випадку список авторів коротший: Alfredas Bumblauskas, Genutė Kirkienė⁶. Тобто, про П.Саса як автора вже не згадано.

Як можемо переконатися з викладеного вище, не лише в Україні, а й у деяких країнах Євросоюзу права авторів не завжди належно шанують. Звісно, що лише той, хто

⁵ [Електронний ресурс]: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-01-27-1621-m-chotyno-musis-musis-del-vidurio-europos/76079>

⁶ [Електронний ресурс]: http://www.vaga.lt/lt/?cid=64&scheme_id=&category_id=55877&page_nr=2;http://www.vaga.lt/index.php?cid=64&action1=shop.showProduct&product_id=752689&scheme_id=&category_id=55877

зовсім не причетний до створення книг, гарантовано може уникнути можливих порушень видавництвами своїх авторських прав. Що ж до творчих осіб, яким періодично доводиться мати справу з видавцями (адже, з одного боку, час рукописних книг, особливо пергаментних, далеко позаду, а з іншого, – нові технології ще не встигли остаточно витіснити друковану книгу), то, напевно, перш ніж приступати до спільної праці, їм не зайвим буде остаточно домовитися принаймні про перелік авторів твору.

Однак теорію не завжди підтверджує практика. Показовим щодо цього є договір автора, П.Саса, із видавництвом «Балтія-Друк» про видання твору «Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу». Ще до його укладення розпочалася робота над написанням книги. 19 січня 2011 р. П.Сас надіслав анотацію та план-проспект монографії, запропонувавши назвати її так: «Хотинська війна 1621 року: відсіч Східній імперії у Європі» (пізніше видавці «Балтія-Друк» чомусь замінили цю назву на іншу – стилістично не надто струнку, а головне – завузьку для теми, яку розкрито у книзі, відтак остання побачила світ під назвою «Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу»). 21 лютого П.Сас надіслав видавництву розширений план-проспект зазначеної праці, в якому попередньо запропонував свої авторські тексти загальним обсягом 8,7 авт. арк., а Г.Кіркене – 2,5 авт. арк. Наступного дня, 22 лютого, в офісі «Балтія-Друк» автор цих рядків підписав договір про видання книги, присвяченої Хотинській війні 1621 р. У подальшому його співпраця з видавництвом інтенсифікувалася (приміром, 29 березня 2011 р. він надіслав співробітникам методичні настанови щодо ілюстрування видання із зазначенням місця зберігання ілюстрацій).

Щодо договору, який сторони уклали 22 лютого 2011 р., то його примірник так і не потрапив до рук П.Саса. Як пояснили видавці, цей документ нададуть пізніше, коли його підпише співавтор, Г.Кіркене, яка в той час перебувала в Литві. Звідси випливає, що умови зазначеного договору, який, отже, потребував підпису П.Саса та Г.Кіркене, стосувалися обох цих авторів. Після неодноразових нагадувань П.Саса видавцям «Балтія-Друк» про надання йому примірника авторського договору, його таки вручили прохачеві. Причому це відбулося лише навесні 2012 р., тобто після того, як побачили світ книга «Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу» і українською, і литовською мовами. Хоча, згідно з п.6.2 зазначеного документа, «умови даного договору і додаткових угод до нього конфіденційні й не підлягають розголошенню», однак є вагомі причини, які спонукають нас пролити на нього певне світло. Річ у тім, що він явно відрізняється від того документа, який П.Сас підписав 22 лютого 2011 р. На це вказує вже та обставина, що в наданому автором примірнику договору, чомусь датованому 14 березня 2011 р., жодним словом не згадано про Г.Кіркене, а йдеться лише про одного автора книги «Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу» – П.Саса. Вельми дивним є формулювання, згідно з яким «даний Договір укладений з ініціативи Автора». Тож складається враження, що укладення договору видавництвом, яке здійснює конкретний книговидавничий проект за державний коштом, є не обов'язковою стандартною процедурою, а примхою автора.

Чи не найважливішою особливістю документа, який розглядаємо, є те, що він спрямований на стрімке формування в автора почуття провини перед видавцями, або ж на створення вагомого приводу для звинувачення його у зриві термінів написання рукопису. Адже керівники «Балтія-Друк» висунули вимогу передати «Видавцю Твір до 21 березня 2011 року», тобто підготувати монографію за 7 днів від дня укладення договору. Неважко здогадатися, що написати текст обсягом близько 9,0 авт. арк., запланований П.Сасом (насправді у видавництво ним передано 12,0 авт. арк.), підготувати картосхему та ілюстрації практично неможливо за такий фантастично короткий, як для книговидавничої справи, час. Гарантовано впоратися з подібним завданням зміг би лише Гаррі Поттер, озброєний чарівною паличкою. Утім, як видається, є можливість обійтися

і без магічних атрибутів, правдиво описаних Джоан Ролінг у своєму гучному бестселері. Варто лише звернутися до не менш цікавого та глибоко реалістичного твору – відомого нам договору від 14 березня. Адже в ньому жодним словом не згадано про обсяг тексту, який належить підготувати авторіві. Тож останній напевно таки встиг би за тиждень створити завершену працю принаймні з кількох коротких слів (або речень).

Отже, у цьому своєрідному договорі-капризі, укладеному, мовляв, автором за власною ініціативою, останній, окрім низки самообмежень та положень, спрямованих проти своїх же інтересів, легко погодився ще й на пункт, що постав апофеозом його безправ'я, причому, очевидно, не лише як автора. Ідеться про те, що, як впливає зі вже згаданого документа, він надав видавництву «Балтія-Друк» «будь-які інші права, окремо не визначені цим Договором» (п.2.1.8). Утім, згідно з договором від 14 березня 2011 р., для П.Саса передбачено і дещо приємніше, аніж тотальний наступ на його інтереси та права, а саме – авторський гонорар. Це питання напевно не варто було б розглядати, якби була впевненість, що працю співавтора П.Саса, Г.Кіркене, а також автора «Післямови» А.Бумблаускаса належно оцінили в матеріальному плані. Тим часом такої переконаності немає, адже про них ані слова у зазначеному договорі та, як можемо припустити, вони не дістали за участь у цьому проєкті грошової винагороди. Тож спробуємо хоча б морально їх підтримати орієнтовним розрахунком належного їм гонорару.

Перш ніж це зробити, зазначимо, що видавці «Балтії-Друк» виділили від своїх щедрот П.Сасу 4050 грн (із нарахуваннями). Не будемо з'ясовувати, багато це чи мало за книгу про Хотинську війну 1621 р., написання якої стало можливим лише після багатьох років підготовчої праці автора та його неодноразових і недешевих наукових відряджень за кордон. Натомість визначимо, яку заслужену суму мали б дістати Г.Кіркене та А.Бумблаускас від «Балтії-Друк» і розпорядника коштів – Державного комітету телебачення та радіомовлення України, бо, як мовиться, за державу образливо, що фінансово дискримінують прибалтійських учених. Якщо виходити з того, що за 174 сторінки авторського тексту (разом з ілюстраціями) в «Хотинській битві 1621 – битві за Центральну Європу» П.Сасу призначено 4050 грн, то це означатиме, що Г.Кіркене за свої 21 сторінку тексту мала б отримати з нарахуваннями 488 грн 67 коп., а А.Бумблаускас за 3 сторінки – 69 грн 81 коп. (зауважимо, що після сплати податків останній гонорар становитиме лише 53 грн 76 коп.). Якщо наші калькуляції правильні й до них таки дослухаються, то ці литовські автори зможуть дістати свої кривні лише наприкінці 2012 р. Адже, як запевнили П.Саса у видавництві «Балтія-Друк», Державний комітет телебачення та радіомовлення України спроможеться перерахувати відповідні кошти видавництву не раніше саме цього часу.

З огляду на можливе позитивне вирішення питання про сплату вже згаданого гіпотетично заборгованого гонорару, спробуємо змодельовати дії якого-небудь литовського професора (назвемо його N), котрий наприкінці 2012 р. наважився б отримати в київському офісі «Балтії-Друк» гонорар, приміром, у 53 грн 76 коп. Тож аби зекономити зароблені важкою працею у цьому видавництві гроші у твердій іноземній валюті, українських гривнях, професорові N доведеться йти пішки від Вільнюса до Києва, бо через дорожнечу йому не вдасться за зазначену суму скористатися жодним транспортом. Утім, у цьому плані для нього є добра новина. Адже якщо, усупереч глобальному потеплінню клімату на планеті, наприкінці цього року випаде сніг, то професор N зможе дістатися Києва значно швидше, ставши на лижі. Щоправда, аби авторіві-лижнику не стати в Україні випадковою жертвою голодомору, йому доведеться за рахунок свого гонорару терміново поповнити калорії, спалені під час супермарафонського марш-кидка. Оскільки професор N навряд чи знайде в місті над Дніпром звичні для нього балтійські оселедці, а українське сало може видатися йому надто екзотичним продуктом, то за свій гонор він вочевидь зможе купити популярну серед обивателів ще з радянських років

ковбасу «Сервілат» ціною лише 53 грн за кілограм (оптова ціна на час написання цих рядків). Щоправда, на залишок гонорару, 76 копійок, литовський автор N не зможе втамувати спрагу після активного споживання ковбаси. Відтак професорові доведеться шукати в Києві ущільлі від розрухи бювети, де завжди юрмляться суб'єкти, охочі до дармової артезіанської води. Лише після цього інтуристу N можна повертатися додому – звісно, із думкою про обов'язкове декларування валюти під час перетину кордону, а саме – 76 гонорарних копійок, що вагомо подзенькуватимуть у його кишені.

Очевидно, такий прогноз отримання авторського гонорару та його використання на нагальні життєві потреби професором N занадто песимістичний. Щодо реальних литовських авторів «Хотинської битви 1621 – битви за Центральну Європу», то, можливо, їхній гонорар істотно відрізнятиметься від того, що про нього йшлося вище. Тобто, він може бути розрахований не з огляду на принцип рівності (та індивідуального внеску в написання книги) українських і литовських авторів, учасників зазначеного проекту, а за якимись іншими, невідомими нам гуманітарними критеріями. Однак це не більше, аніж припущення, пов'язане з очікуванням швидкого відновлення прав литовських авторів у гонорарній сфері.

P.S.: Уже після написання цього тексту автор отримав від Римантаса Каряцкаса, директора вільнюського Центру з видання наукової літератури та енциклопедій, листа щодо принципів друку в Литві книги «Хотинська битва 1621 – битва за Центральну Європу»:

**MOKSLO IR ENCIKLOPEDIJŲ LEIDYBOS CENTRAS
SCIENCE AND ENCYCLOPAEDIA PUBLISHING CENTRE**

Code 111959573, L. Asanaviciutes g. 23, LT-04315, Vilnius, Lithuania (Lietuva), Phone (+3705)245 85 26, Fax (+3705)245 85 37, melc@melc.lt, www.melc.lt

01-06-2012 № 4V-58

Уважаемый доктор Петро Сас,

Центр по изданию научной литературы и энциклопедий благодарит за Ваш огромный творческий вклад в издание «Хотинская битва 1621 г. – битва за Центральную Европу». Согласно лицензионному договору с издательством «Baltia-Druk» Центр по изданию научной литературы и энциклопедий приобрел право выпустить данное издание в Литве. В договоре зафиксировано, что авторские права обозначаются так же, как и в издании украинского издательства «Baltia-Druk». С литовскими историками и переводчиками книги с украинского на литовский язык мы заключили договор напрямую, поэтому рядом с обозначением авторских прав © их фамилии есть, а Ваша отсутствует.

Место вождей Хотинской битвы в версии литовской книги поменяли согласно рекомендации одного из координаторов данного проекта – доктором Генуте Киркиене. Список литературы мы сделали общим алфавитным, не по главам, как в украинском издании, поскольку так удобнее для читателя. Мы не были в курсе всех перипетий и тонкостей, связанных с составлением данного списка.

Приносим Вам свои извинения за все недоразумения, связанные с литовской версией данного издания. Надеемся на дальнейшее тесное сотрудничество.

С уважением,

Директор

Римантас Каряцкас

П.М.Сас
(доктор історичних наук, провідний науковий співробітник Інституту історії України НАНУ)